

ERDŐMŰVELÉS ÉS ERDŐFELÜGYELET AZ ERDŐGAZDASÁGBAN

VARGA BÉLA

Ma már minden bizonytalansággal megfontolt központi akaratnak megfelelően, egyre több erdészeti üzemből — az erdőművelés terén is! — az éves pénzügyi eredmény az anyagi és erkölcsi elismerés meghatározó alapja. Az erdőművelő, bár az erdő gyarapítását, gondozását választotta hivatásul, mégis elsősorban a dráguló piacról élő vállalkozó szerepére kényszerül: azt kell tennie, amiért megfizetik. Ha a minőség rontásából járó költségmegtakarítás gyarapítja jövedelmét, előbb-utóbb természetesen fogja tartani a silányabb munkát. Az erdőfelügyelő viszont elsősorban (ha nem kizárólag!) azért van, hogy a rövid távú egyéni érdek ne kerekedhessen a hosszú távú közérdek fölé. Összekuszált érdekvizonyok és kapcsolatok hálójában vergődő világunkban nehéz és hálátlan dolog ezt az ügyet jól szolgálni.

A hivatása magaslatán álló felügyelő — aki követel, bírál, büntet — kellemetlen tehernek tűnik olykor az erdőművelő számára, de alapjában véve csak a felügyelő hozzáértő, következetes, okos szigora teremthet körülötte olyan miliőt, amelyben szakmai meggyőződése és lelkiismeretének parancsa szerint tevékenykedhet. Még kevésbé kiforrott a két szervezet kapcsolata, munkamegosztása, mégsem nehéz a gyakorlat oldaláról állást foglalni néhány fontos kérdésben, hiszen sok jó példa szolgáltat jó útmutatást, és még több megoldatlan vagy nem jól megoldott kérdés keserves tapasztalata mutatja a kívánatos irányt.

Mindenekelőtt abból kell kiindulnunk, hogy mind az erdőfelügyelőnek, mind az erdőművelőnek, ismernie kell a szakma ABC-jét, és hogy azonos felkészültség és képességek esetén — helyzeténél fogva — az erdőművelő van inkább a feladat végrehajtásához szükséges információk birtokában (munkaerőhelyzet, műszaki ellátás, környezeti hatások, egyéb üzemi problémák stb.).

Elvileg is hibás tehát az az álláspont, hogy a felügyelő mondja meg a gazdálkodónak, hogy mikor, milyen műveletet, hogyan hajtson végre. Egy ilyen gyakorlat a szakmai kötődés és a felelősség teljes elsorvadását is jelentené.

A tapasztalt felügyelő szakmai tanácsát természetesen szívesen hallgatja és el is várja az erdőgazda, de hivatalból a felügyelő tiszte nem lehet más, mint a befejezett munka minősítése és értékelése — olyan módon, hogy a népgazdasági nézőpontból kívánatos irányba ösztönözze vagy kényszerítse a gazdálkodót. E felfogás ellen két érv mindig kéznél van. Az egyik: a rossz munkát nem büntetni vagy megtorolni, hanem megelőzni kell. Az érv cáfolhatatlan. Valóban jó erdőre és nem arra van szükségünk, hogy az állam az egyik zsebéből áttegye a pénzt a másikba. Csakhogy a rosszul végzett, sikertelen munka után kirótt, elrettentő büntetés több hibát megelőzne, mint ha az érdemi szakmunka helyett valamennyien állandóan beadványokat és engedélyeket készítenénk.

Még indokoltabbnak tűnik a termelési folyamatok fölötti bábáskodás, asz-szisztálás mellett felhozott másik érv, az hogy egyes gazdálkodók (kivált-képpen az mgtsz-ek) nem rendelkeznek megfelelő szakemberekkel. Ebben is sok igazság volt. Az erdőfelügyeletnek elvülhetetlen érdeme van a tsz-erdő-gazdálkodás megszervezésében, talpra állításában. De ma már e szoros kap-csolat szükségtelen.

A korszerű ökonómiai szemléletet egyik fél sem mellőzheti, ha a helyes álláspont kialakítására törekszik. A költségek és a várható hozamok vi-szonya a meghatározó jelentőségű tényező minden gazdasági tevékenység megítélésénél. Különösen ma és az előttünk álló szűkös esztendőkbem nem vagyunk és még sokáig nem leszünk olyan helyzetben, hogy minden terü-leten — bármi áron — a potenciális termőképességet legjobban kihasználó erdőt hozzuk létre. Ezt a luxust még a leggazdagabb ország sem engedheti meg magának. És nemcsak az erdejében, de még a fánál sokkal fontosabb terméket előállító mezőgazdaságban sem.

Az erdőfelügyelő természetesen csak népgazdasági szinten gondolkodhat, de akkor is világosan kell látni a gazdálkodás különböző szintjeinek ökonómiai kapcsolatát és összefüggéseit. *Súlyos anyagi következményekkel járó tévedés például azt hinni, hogy a népgazdaságnak annyiba kerül egy hektár telepítés vagy egyéb, egységáras munka, amennyit a gazdálkodó kap érte, az esetleges ráfizetés pedig a vállalat terhe és gondja.*

Úgy vélem, ez a szemlélet altatja el annak a felügyelőnek a lelkiismeretét, aki tizedszer is előírja a teljesen reménytelen pótlást, aki irreális, roppant költséges, a várható haszonnal messze arányban nem álló műveletek elvégzé-séhez köti az átvételt, stb. Természetesen gyakori eset, hogy a többszöri si-kertelenség gazdálkodási hibára vezethető vissza. Ilyen esetben nem a re-ménytelen munka költségeinek elengedéséből származó haszonra fáj a gaz-dálkodó foga, hanem az értelmetlenül lekötött, máshol olyannyira hiányzó erő-forrásokat sajnálja. *A tényleges népgazdasági veszteség ugyanis a valóban felhasznált élő- és holtmunka eredményéből várható hozam különbözete.* A meg nem érdemelt tisztességtelen haszon felvételét, vagy a jogos büntetés el-kerülését nem ráfizetéses munkák elrendelésével, kierőszakolásával, hanem az okozott népgazdasági veszteséggel arányos szankcióval kellene megakadályozni.

Az állománygazdálkodás közvetlen felelőssége természetesen az erdő keze-lőjét (használóját) terheli, de az új típusú vállalatoknak lesz egy ezzel ellen-tetés — vagy legalábbis gyakran szemben álló — funkciója is, nevezetesen a vállalat dolgozóinak megélhetéséről, gyarapodásáról való gondoskodás. Az új helyzetben a felügyelőség még kevésbé lehet a nem kívánatos események, je-lenségek kívülálló szemlélője vagy pusztá konstatálója, *felelősségét, és a hoz-zá illő hatalmát, valamilyen formában növelni kell.*

Ide tartozik az *üzemterv szerinti gazdálkodás ellenőrzésének a fokozása is.* Addig ugyanis eljutottunk, hogy az üzemtervtől eltérő használatot leadminiszt-ráljuk, de kinek fáj, ha egy sürgős és fontos üzemtervi előírást nem hajtunk végre? Vagy talán nincs olyan üzemtervi előírás, amelynek az elhagyása nagyobb vétség, mint egy előre nem látott változás miatt esedékes-sé vált, üzemtervtől eltérő termelés végrehajtása? Természetesen ismét nem a még több papírt, a még több kérelmet hiányolom, de itt újra légüres teret sejttek. Az erdőfelügyeletnek meg kellene hallani az erdőnek azokat a vész-jeleit, amelyek elől az erdőművelő fülét elzárja a termelő munka malmának mind hangosabb zakatolása, és az egyre meghatározóbb csoport- és egyéni ér-dek.

A vad és az erdő itt-ott az erdőművelőt bénító *konfliktusa* is összehangoltabb és célratörőbb tevékenységét követelné az erdő fejlesztéséért fáradozó két szervezetnek. Az erdőművelő olykor felemeli ugyan halk szavát, ha rövid és középtávú közvetlen érdekeit sérelem éri, de a revízió átessett erdők sorsáért ugyan miért hadakozna? Az erdőfelügyelőség sem érheti be azzal, hogy előírás szerint kódolja az „E” lapokat, zöld pecséttel igazolván, hogy az erdei vadkár évenként mindössze 15—25 millió Ft, hogy a mérlegbeszámolóban rendszeresen utal az erdei vadkárra.

Az *ellenőrzés módszere és hatékonysága* is korszerűsítésre, növelésre szorul. Kétségtelenül sok előny fakad a helyismeretből, de egy felügyelő hosszú távon ismétlődő gyakori jelenléte sok hátránnyal is jár. A megszokás, a beépülés, a napi és helyi nehézségek túlzott „megértése” nem mindig viszi előre az ügyet. A kevés de alapos, részletes és realizálódó ellenőrzés jobban szolgálja az erdő vdéelmét, mint a sok, felszínes és következmény nélküli. A gyakorlatban elkövetett hibák nagy részének ugyanis a legtöbbször nem az az oka, hogy a végrehajtó nem tudja, hogy hogyan kellene, vagy hogyan lenne szabad csinálni valamit, hanem az, hogy az érdeke (olykor egyszerűen csak a kényelme) más cselekvésre ösztönzi.

Az erdőművelési munkák eredményét befolyásoló helyi tényezők változottsága és sokfélesége kizárja a tökéletes, mindenütt jól alkalmazható normatív szabályzók készítését. Súlyos hibákat követne el ezért az erdőfelügyelő, ha minden szabályt szó szerint, kritikálatlanul alkalmazna. Nagyfokú felelősségvállalással járó önállóság és rugalmasság kell a munkájukhoz. És ennél is több. Mint a gyakorlat legjobb pártatlan ismerőjének tevékeny részt kell vállalnia a közgazdasági környezet formálásában, hogy az erdőt kezelő szervnek nem csak kötelessége, de érdeke is legyen az erdő valóban bővített újratermelése.

A nehéz idők egyszerű túléléséért is nagy erőfeszítésekre kényszerülő napjainkban a hosszú távú érdekek védelme és szolgálata különösen nehéz feladat. Értzi ezt a terhet az egész erdőgazdálkodás, de ezen a frontszakaszon az első vonalban munkakörüknel fogva mégiscsak az erdőművelők és az erdőfelügyelők vannak. Annak, hogy ne kényszerüljön az erdészet legfontosabb bástyáinak feladására két alapvető feltétele, hogy

- a művelők és felügyelők egy irányba, de legalábbis ne egymásra tüzeljenek, és
- mindketten kapják meg a szükséges felszerelést és muníciót.

Az erdőművelők helyzetéről sok szó esett az utóbbi években, de arról nem elég, hogy a *rövidtávú érdekek eluralkodása miatt csak a hatékony erdőfelügyelet teremtheti meg, vagy kényszerítheti ki az eredményes munkájukhoz szükséges feltételeket.*

A hatékonyabb erdőfelügyelethez azonban ma még sok minden hiányzik:

- tevékenységi körüket lényegesen leszűkítve, az állománygazdálkodás ellenőrzésére és elősegítésére kellene minden erejüket irányítani;
- kiemelt anyagi és erkölcsi megbecsüléssel kell olyan helyzetet teremteni, hogy a felügyeleti munka a legtapasztaltabb, a legmegbízhatóbb, a legnagyobb személyi presztízzsel rendelkezők számára is vonzó legyen;
- a szervezetnek olyan műszaki ellátásra van szüksége, (gépkocsik, korszerű műszerek stb.), hogy ne szoruljanak rá az ellenőrzötték segítségére;
- legyen olyan függetlensége és hatalma, hogy a népgazdaság érdekeit sértő magatartást valóban meg tudja előzni.